

Understanding the author's thought in the shadow of citation analysis: A new approach in research methodology

Amin Zare^{1*}

1. Associate Professor, Department of Information Science, Razi University, Kermanshah, Iran

Article Info.

Received: 2023/03/14

Accepted: 2023/08/28

Abstract

Background and Objectives: Understanding the thoughts of writers, elites and thinkers is one of the most important human concerns. Perhaps one of the best ways to understand a person's thoughts and ideas is to use qualitative approaches and in-depth interviews with the person. It can be said that what we write has a conceptual relationship with what we read and cite. Therefore, just as we can understand the text by analyzing the documents, by examining and analyzing the sources used in a person's works, we can possibly know his knowledge, whether written or obvious, or what remains in the back of the thinker's mind. Understanding and not being able to achieve objectivity can be understood and understood. It is possible to comprehensively analyze the citations used in a person's writings and to consider the assumption of the connection between the document and the text, to the ideas proposed by the person realized. The use of citation analysis to study conceptual relationships between document and text is not new, but so far, no research has been done using this method with the aim of recognizing and discovering the system of knowledge and the thought of the author of the text. Using this new research approach, in addition to examining the views and ideas of prominent people in a specialized field, can serve the study of the history of science.

Discussion: The use of citation analysis method to study the conceptual relationships between the document and the text is unprecedented, but so far, no research has been done using this method to identify and discover the knowledge system and the sphere of thought of the author. Using this new research approach, in addition to examining the opinions and ideas of prominent people in a specialized field, can be used to study the history of science.

Keywords: citation analysis, research, methodology, author

*Corresponding author: Email: a.zare@razi.ac.ir

How to Cite: Zare, A. (2023). Understanding the author's thought in the shadow of citation analysis: A new approach in research methodology. *Journal of Studies in Library and Information Science*, 15(4), 1-4.

فصلنامه

مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، سال ۱۵، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

شناخت سپهر اندیشه‌ی مؤلف در سایه‌ی تحلیل استنادی: رویکردی نوین در روش‌شناسی پژوهش

امین زارع^{*۱}

۱. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۰۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۳

چکیده

هدف: پی‌بردن به اندیشه‌های نویسندگان، نخبگان و متفکران یکی از دغدغه‌های مهم بشر است. شاید یکی از بهترین راه‌ها برای درک اندیشه‌ها و منظومه فکری یک فرد، استفاده از رویکردهای کیفی و مصاحبه عمیق با فرد مورد نظر باشد. می‌توان گفت آن‌چه می‌نویسیم با آن‌چه می‌خوانیم و به آن استناد می‌کنیم رابطه مفهومی دارد. لذا همان‌گونه که می‌توانیم با تحلیل اسناد به متن پی ببریم، احتمالاً با بررسی و تحلیل منابع مورد استفاده در آثار یک فرد می‌توانیم دانش وی، خواه دانش مکتوب و عیان، خواه آنچه در عقبه ذهن اندیشمند باقی می‌ماند و فرصت بروز و به عینیت رسیدن نمی‌یابد را درک کرده و بشناسیم. احتمالاً می‌توان با تحلیل جامع پیرامون استنادات به کار رفته در نوشته‌های یک فرد و لحاظ نمودن فرض ارتباط بین سند و متن، به اندیشه‌های مطرح شده توسط فرد پی برد. استفاده از تحلیل استنادی به منظور مطالعه روابط مفهومی بین سند و متن مسبوق به سابقه است اما تا کنون پژوهشی با استفاده از این روش و با هدف شناخت و کشف منظومه‌ی دانش و سپهر اندیشه‌ای صاحب متن انجام نشده است. استفاده از این رویکرد جدید پژوهشی، علاوه بر بررسی آراء و اندیشه‌های افراد مطرح در یک حوزه تخصصی، می‌تواند در خدمت مطالعات تاریخ علم باشد.

نتیجه‌گیری: استفاده از تحلیل استنادی به منظور مطالعه روابط مفهومی بین سند و متن مسبوق به سابقه است اما تا کنون پژوهشی با استفاده از این روش و با هدف شناخت و کشف منظومه‌ی دانش و سپهر اندیشه‌ای صاحب متن انجام نشده است. استفاده از این رویکرد جدید پژوهشی، علاوه بر بررسی آراء و اندیشه‌های افراد مطرح در یک حوزه تخصصی، می‌تواند در خدمت مطالعات تاریخ علم باشد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل استنادی، روش‌شناسی، پژوهش، مؤلف

*نویسنده مسئول

ایمیل: a.zare@razi.ac.ir

استناد به این مقاله: زارع، امین. (۱۴۰۲). شناخت سپهر اندیشه‌ی مؤلف در سایه‌ی تحلیل استنادی: رویکردی نوین در روش‌شناسی پژوهش.

مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، ۱۵(۴)، ۱-۴.

مقدمه

پی بردن به اندیشه‌های نویسندگان، نخبگان و متفکران یکی از دغدغه‌های مهم بشر است. شاید یکی از بهترین راه‌ها برای درک اندیشه‌ها و منظومه فکری یک فرد، استفاده از رویکردهای کیفی و مصاحبه عمیق با فرد مورد نظر باشد. به نظر می‌رسد این شیوه هر چند بسیار خوب و علمی به نظر می‌رسد اما تنها برای افرادی کاربرد دارد که در قید حیات هستند و نمی‌توان با مصاحبه عمیق، به اندیشه‌های درگذشتگان پی برد.

یکی دیگر از راه‌های پی بردن به این سپهر اندیشه‌ای، به ویژه در مورد درگذشتگان، مطالعه، نقد، بررسی و تحلیل همه آثار مکتوب و غیر مکتوب وی باشد؛ امری که انجامش، احتمالاً اگر غیرممکن نباشد، بسیار دشوار است؛ زیرا شاید بتوان همه آثار یک فرد را مطالعه و نقد نمود اما پی بردن به دانش نامکتوب، از لابلای سطور نوشته‌ها به غایت سخت است. علاوه بر این، مطالعه همه آثار مکتوب و مضبوط یک فرد را نیز شاید به سهولت نتواند ما را به سپهر اندیشه‌ای مؤلف رهنمون سازد. نشاط (2003) و نشاط (2004) Neshat به برخی عوامل مؤثر بر درک و تفسیر فرد نظیر مولفه‌های معناشناسی، نشانه‌شناسی، زبان‌شناسی و هرمنوتیکی اشاره می‌کند. این عوامل احتمالاً می‌توانند بر درک ما از سپهر اندیشه‌ای مؤلف و پی بردن به منظومه‌ی فکری وی اثرگذار بوده و آن را با دشواری مواجه کند.

بررسی منظومه فکری برخی شخصیت‌های سیاسی و تاریخی بر اساس تحلیل گفتمان و تحلیل محتوی آثار آنان امری مرسوم است و در ایران نیز بررسی گفته‌ها و نوشته‌های افرادی چون امام خمینی، شهید مطهری، رهبر انقلاب اسلامی و برخی شعرا و اندیشمندان نظیر سهراب سپهری، سعید نفیسی و ... برای پی بردن به اندیشه‌های آنان مسبوق به سابقه است. البته تمامی این مطالعات نیز با استفاده از تحلیل محتوی، نقد و بررسی متون و گفته‌ها و نیز مصاحبه عمیق با صاحب اندیشه انجام شده و هیچ کدام با استفاده از یک روش آماری و کمی صورت نگرفته است. با توجه به دشواری‌های مطالعات کیفی و نیز سختی‌های بررسی و نقد همه آثار یک یا چند فرد به منظور پی بردن به منظومه فکری افراد، به نظر می‌رسد، حوزه مطالعات علم اطلاعات نیازمند روشی کمی برای بررسی اندیشه‌های افراد است. این ضرورت از آن روست که به باور (Howeida, 2011) یکی از ویژگی‌های مهم رویکرد کمی، قابل دفاع بودن آن و به حداقل رساندن سوگیری پژوهشگر است.

چهارچوبی نوین در روش‌شناسی پژوهش

استناد در لغت به معنای نسبت دادن و سند و مدرک نشان دادن است (Moin, 2003). دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (Encyclopedia of Library and Information Science, 2002) استناد را به معنای سند قرار دادن چیزی دانسته و بر این باور است که معمولاً پژوهشگران در نوشته‌های خود به آثاری که ربط موضوعی با نوشته آن‌ها دارند ارجاع می‌دهند و از این آثار برای تأیید نظر خویش استفاده می‌کنند یا تفاوت نظر خود را با اندیشه‌ها و یافته‌های آنان نشان می‌دهند. این آثار را، که به منابع یا مآخذ نیز شهرت دارد، "استنادشده" یا "سند" و نوشته‌ای را که به آن‌ها استناد می‌کند "استنادکننده" یا "متن" می‌نامند.

ربط ما بین منبع استنادشده و منبع استنادکننده مورد توجه (Horri, 1983) نیز بوده است. وی بر این باور است که در مطالعات استنادی، روابط مفهومی بین نوشته‌ها مد نظر است و با بررسی منابع مورد استفاده در یک نوشتار، می‌توانیم بدون آن که متن را خوانده باشیم به موضوع یا موضوعات مورد بحث آن پی ببریم. از نظر (Horri, 1983)، فرضی که بنیان روش‌های مختلف تحلیل استنادی بر آن استوار شده این است که میان سند و متن نوعی رابطه محتوایی وجود دارد و متن کم و بیش به همان چیزی می‌پردازد که سند به آن پرداخته است.

از این رو می‌توان این گونه استدلال نمود که آنچه می‌نویسیم با آنچه می‌خوانیم و به آن استناد می‌کنیم رابطه مفهومی دارد. لذا همان گونه که می‌توانیم با تحلیل اسناد به متن پی ببریم، احتمالاً با بررسی و تحلیل منابع مورد استفاده در آثار یک فرد می‌توانیم دانش وی، خواه دانش مکتوب و عیان، خواه آنچه در عقبه ذهن اندیشمند باقی می‌ماند و فرصت بروز و به عینیت

رسیدن نمی‌یابد را درک کرده و بشناسیم. البته نباید از نظر دور داشت یک اثر مکتوب ممکن است بنا به دلایل متعددی مورد استناد قرار گیرد و ربط موضوعی می‌تواند یکی از این دلایل باشد.

با توجه به موارد یاد شده، احتمالاً می‌توان با تحلیل جامع پیرامون استنادات به کار رفته در نوشته‌های یک فرد و لحاظ نمودن فرض ارتباط بین سند و متن، به اندیشه‌های مطرح شده توسط فرد پی برد. این روش پژوهش، اگرچه مبتنی بر تحلیل استنادی و مسبوق به سابقه است، اما کشف و شناخت منظومه‌ی فکری و سپهر اندیشه‌ای مؤلف تاکنون با استفاده از روش کمی و تحلیل استنادی صورت نگرفته است و می‌توان گفت روشی، جدید است. فرایند استفاده از این روش به این گونه است که ابتدا مجموعه آثار مکتوب یک مؤلف گردآوری می‌شود. سپس با استفاده از یکی از روش‌های نمونه‌گیری یا سرشماری، تعدادی از آثار فرد انتخاب و منابع استنادشده آن‌ها استخراج و تحلیل می‌شوند. در مرحله تجزیه و تحلیل، موضوعات تمامی منابع با استفاده از یک اصطلاحنامه یا سرعنوان‌های موضوعی، تعیین و بر اساس یکی از فرآیندهای رده‌بندی، موضوع کلی منابع استناد شده مشخص می‌شود. با مشخص شدن موضوع سندها می‌توان دریافت که منابع مورد استفاده مؤلف در خلق آثارش، در کدام رده موضوعی قرار گرفته‌اند. پس از این مرحله، با ترسیم روابط اصطلاحنامه‌ای بین موضوعات، سپهر اندیشه مؤلف مشخص می‌شود.

نتیجه‌گیری

استفاده از تحلیل استنادی به منظور مطالعه روابط مفهومی بین سند و متن مسبوق به سابقه است اما تا کنون پژوهشی با استفاده از این روش و با هدف شناخت و کشف منظومه‌ی دانش و سپهر اندیشه‌ای صاحب متن انجام نشده است. استفاده از این رویکرد جدید پژوهشی، علاوه بر بررسی آراء و اندیشه‌های افراد مطرح در یک حوزه تخصصی، می‌تواند در خدمت مطالعات تاریخ علم باشد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

References

- Encyclopedia of Library and Information Science (2002). A. Hari (ed). Tehran: National Library of the Islamic Republic of Iran.
- Horri, A. (1983). Citation analysis and its similarities with hadith science. *Publication of Knowledge*, 20, 11-17.
- Howeida, A. (2011). *Statistics and quantitative methods in librarianship and information science*. Tehran: Samt.
- Moin, M. (2003). *A persian dictionary*. Tehran: Arvand.
- Neshat, N. (2003). Hermeneutics and information retrieval. *Informatics*, 2(16), 31-46.
- Neshat, N. (2004). Hermeneutic essays in information science. *Informatics*, 3(22), 17-38.

Copyrights

© 2023, by the authors. Licensee SCU, Ahvaz, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)